



Designing an External Quality Assessment System for Schools in Remote Mountainous Areas Based on Stakeholder-Based Evaluation Concepts

การออกแบบระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

Thidarat Sukrapaporn¹ Suwadee Ouppinjai² and Rungchatchadaporn Vehachart³

ธิดารัตน์ สุขประภากรณ์¹ สุวดี อุปปีนใจ² และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ³

^{1,2}Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

³Faculty of Education, Thaksin University

^{1,2}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

*Corresponding Author, e-mail: thidarat_1978@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to design an external quality assessment system for highland schools in remote areas based on the concept of stakeholder-based assessment 2) to experiment and evaluate the external quality assessment system of schools in the highlands in remote areas based on the concept of stakeholder-based assessment. The target groups were divided into 2 groups: external educational quality assessors registered with Office for National Educational Standards and quality assessment (Public Organization) (ONESQA) and 4 groups of stakeholders: administrators, teachers, school committee members, and representatives of independent organizations of schools in the highlands in the wilderness that are small, medium, large, and extra large. Assessment tool. Data can be analyzed for mean and standard deviation analysis. The results of the study were summarized as follows:

1. The result of the system design found that the components of the external quality assessment system for schools in remote mountainous areas based on stakeholder-based evaluation concepts include: 1) evaluation objectives, 2) evaluators, 3) evaluation methods, and 4) evaluation tools. The

results of the system's effectiveness assessment indicated that the system's accuracy was at a high level. and its feasibility was at the highest level

2. The results of the experiment and evaluation of the external quality assessment system for schools in remote mountainous areas based on stakeholder-based evaluation concepts indicated that the level of user satisfaction was high. The results of the system's effectiveness assessment indicated that the system's appropriateness and usefulness were at a high level.

Keywords: External Quality Assessment, Schools in Remote Mountainous Areas, Stakeholders

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) เพื่อทดลองและประเมินระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และตัวแทนองค์กรอิสระของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่มีขนาดเล็ก ปานกลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลได้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการออกแบบระบบ พบว่า องค์ประกอบของระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) ผู้ประเมิน 3) วิธีการประเมิน และ 4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โดยผลการประเมินประสิทธิภาพระบบด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการทดลองและประเมินระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ผลการทดลองใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินประสิทธิภาพระบบด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การประเมินคุณภาพภายนอก, โรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

บทนำ (Introduction)

สถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม และการสื่อสารไร้พรมแดน ส่งผลให้ทรัพยากรบุคคลต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับยุค ดิสรัปชัน การได้รับการศึกษาที่มีโอกาสเข้าถึงคุณภาพเท่าเทียมกันจึงเป็นความต้องการและความคาดหวังของสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ให้มีการ

ประกันคุณภาพการศึกษา โดยจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา แต่จากการติดตามการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ.ของการศึกษาระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน การประเมินคุณภาพภายนอกทั้งในส่วน of ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนด คือ ไม่สอดคล้องและส่งเสริมสอดคล้องกับความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัดการศึกษาตลอดจนบริบทในการจัดการศึกษาในแต่ละระดับที่มีความแตกต่างกัน และที่ยิ่งไปกว่านั้น ผลของการประเมินยังไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ในทางตรงกันข้ามกลับก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการประกันคุณภาพ เช่น เป็นภาระงานด้านเอกสาร เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกในปัจจุบัน เน้นเรื่องของการตรวจเอกสารต่าง ๆ เป็นหลัก ดังนั้นจึงก่อให้เกิดภาระงานด้านเอกสารแก่สถานศึกษาต่าง ๆ ที่ต้องจัดเตรียมเพื่อการรายงานและการตรวจประเมิน (National Reform Steering Assembly, 2016) จากการศึกษาแนวทางแก้ไขการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มีข้อเสนอแนะให้ควรจัดเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (Oattharawiwat & Na-soontorn, 2012)

โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา คือ เป็นโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ใน 20 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน แพร่ น่าน ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก เลย สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหุบเขา ระหว่างภูเขาที่มีความสูงกว่าความสูงเฉลี่ยของจังหวัดที่ตั้ง หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะการคมนาคม ความหลากหลายของชาติพันธุ์ ระบบสาธารณูปโภคและสภาพการจัดการศึกษา มีลักษณะการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่มีความพิเศษยุ่งยากกว่าโรงเรียนปกติ เป็นโรงเรียนที่ประกาศเป็นพื้นที่พิเศษตามประกาศกระทรวงการคลัง (Office of the Basic Education Commission, 2017) จึงถือได้ว่ามีบริบทที่เป็นปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษามีระดับคุณภาพที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป อันประกอบไปด้วยที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา จำนวนครูผู้สอน และจำนวนนักเรียน (Lapanachokdee, 2018) ดังนั้นจำเป็นต้องมีการออกแบบระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ไม่ใช่ทำเพื่อเตรียมรับการประเมินเป็นครั้งคราวเท่านั้น ภายใต้แนวคิดที่ว่าเป็นการพัฒนามาตรฐานการศึกษาที่ต้องเป็นมาตรฐานที่สถานศึกษาปฏิบัติได้จริง ประเมินได้จริง ข้อมูลที่ได้สามารถสะท้อนบริบทของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาได้จริง เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา (Bureau of Education Testing, 2018) สำหรับรองรับการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

การประเมินคุณภาพโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นแนวทางการประเมินที่เป็นทางเลือกใหม่ จากแนวทางการประเมินแบบดั้งเดิม เนื่องจากแนวทางการประเมินแบบดั้งเดิมมีข้อจำกัดทั้งในแง่ผู้ประเมิน (Evaluator) เทคนิควิธีการประเมิน (Evaluation technique) และสิ่งที่ได้รับการประเมิน (Evaluand) ข้อจำกัดดังกล่าวนี้คือการไม่มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องทั้งโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมินในกระบวนการประเมิน การประเมินโครงการ

แบบดั้งเดิมนั้นเป็นการกระทำโดยกลุ่มนักประเมินภายนอกที่ถูกมองหรือยอมรับว่าเป็นผู้ทรงอำนาจทางวิชาการ ดังนั้นผลการประเมินจึงอาจไม่สะท้อนภาพที่เป็นจริงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการนั้น ๆ แนวทางการประเมินแบบดั้งเดิมที่ว่า “การประเมินที่ผ่าน ๆ มานั้นเป็นการกำหนดปัญหา ประเด็นการประเมินให้กับวิธีการหรือเทคนิคการประเมิน แทนที่จะเป็นการกำหนดวิธีการเทคนิคการประเมินให้เหมาะสมกับปัญหาหรือประเด็นการประเมิน” แนวทางการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงได้รับการพัฒนาขึ้น (Buasan, 2007) เช่นเดียวกับ Bryson et al. (2011) ได้กล่าวถึงการประเมินอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมักจะได้รับการยอมรับและมีการระบุประเภทของผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกัน บ่อยครั้งที่ความใส่ใจอย่างระมัดระวังในการวิเคราะห์ความสนใจ ความต้องการ ข้อสงสัย อำนาจหน้าที่ ลำดับความสำคัญ และมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการนำความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปใช้ในการออกแบบการประเมิน มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประเมิน มีการจัดเทคนิคตามความสามารถในการแจ้งกระบวนการพัฒนาและดำเนินการตามแบบประเมินผล รวมถึงการนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้นักวิจัยสนใจศึกษาการออกแบบระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตอบโจทย์การพัฒนาเด็กให้มีโอกาสอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีสภาพบริบทที่แตกต่างและหลากหลาย และสามารถใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้สอดคล้องมากที่สุด จากการพัฒนาตามนโยบายภาครัฐที่มีความมุ่งหวังจะให้นักเรียนได้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และมีทักษะที่ดีในการดำรงชีวิตในสังคม เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives)

1. เพื่อออกแบบระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
2. เพื่อทดลองและประเมินระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การทบทวนวรรณกรรม (Literature review)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบและการออกแบบระบบ ในการออกแบบระบบ มีขั้นตอนคือ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ ทดลองใช้ระบบ ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา และองค์ประกอบของระบบ ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของระบบ ผู้ทำหน้าที่ประเมิน วิธีการประเมิน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน (Nevo, 1983; Bryson et al., 2011; Greene, 1988; Buasan, 2007)
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาของต่างประเทศ มาตรฐานการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนเอกชนสมาคมโรงเรียนและวิทยาลัยแห่งนิวอิงแลนด์ (NEASC) นิวอิงแลนด์เป็นแหล่งกำเนิดการศึกษาของรัฐใน

สหรัฐอเมริกา คณะกรรมการโรงเรียนเอกชน สมาคมโรงเรียนและวิทยาลัยแห่งนิวอิงแลนด์ (NEASC) ซึ่งเป็นการประเมินที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กระบวนการตัดสินใจคุณค่าให้กับลักษณะที่ดีเด่นตามความต้องการและการใช้ประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ในมิติของระดับการได้รับผลประโยชน์กับระดับอำนาจในการตัดสินใจ และมีขั้นตอนการประเมิน 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขั้นที่ 2 ออกแบบการประเมิน ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 5 การจัดทำข้อเสนอแนะ (Buasan, 2007; Bryson et al., 2011; Greene, 1988; Mark & Shotland, 1985; Kanjanawasee, 2009)

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

การดำเนินการวิจัย เรื่อง การออกแบบระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การดำเนินการในขั้นตอนนี้หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หลังจากนั้นจึงร่างระบบการประเมินคุณภาพขึ้นและนำไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินระบบ ได้แก่ นักวิชาการ ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการศึกษา มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่รองศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัย วัดประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 5 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน การสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพของระบบ สร้างแบบประเมิน จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง จำนวน 10 ข้อ และด้านความเป็นไปได้ของระบบการประเมิน จำนวน 4 ข้อ นำแบบประเมินที่ร่างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา (Wording) และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับจุดประสงค์ (Item of Objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามทุกข้อได้ค่า IOC ตั้งแต่ .5 ขึ้นไปและมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นำผลการตรวจสอบที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบ โดยส่งหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมทั้งซองจดหมายตอบกลับ และนำเครื่องมือที่ได้รับกลับคืนมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำกับข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองและประเมินระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การทดลองใช้ระบบการประเมินกับโรงเรียนในพื้นที่เป้าหมาย ทำให้ทราบว่าระบบการประเมินมีคุณภาพอยู่ในระดับใด ประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จ มีส่วนใดที่ยังต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการทดลองใช้ระบบในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการทดลองใช้ระบบตามสภาพจริงในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจ จำนวน 4 แห่ง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ คือ 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก คือ มีนักเรียนต่ำกว่า 110 คน 2) สถานศึกษาขนาดกลาง คือ มีนักเรียนระหว่าง 120-719 คน 3) สถานศึกษาขนาดใหญ่ คือ มีนักเรียนระหว่าง 720-1,679 คน 4) สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ คือ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,680 คน โดยกลุ่มผู้ให้ระบบในการทดลองครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน โรงเรียนละ 4 กลุ่ม จากโรงเรียนที่ทำการทดลอง 4 โรงเรียน รวมเป็นจำนวน 16 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่ร่วมทดลองใช้ระบบ จำนวน 3 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) คู่มือการใช้ระบบ และ 2) แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบ จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นประโยชน์เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของระบบ ผู้ทำหน้าที่ประเมิน วิธีการประเมิน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้ระบบ โดยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพของระบบ สร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของระบบการประเมิน นำแบบประเมินที่ร่างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา (Wording) และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์ (Item of Objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามทุกข้อได้ค่า IOC ตั้งแต่ .5 ขึ้นไปและมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นำผลการตรวจสอบที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานข้อมูลกับเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อคัดเลือกสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ จากนั้นทำการประสานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อขอความร่วมมือในการทดลองใช้ระบบตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายเอาไว้ ตามคู่มือการใช้ระบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย (Research results)

ผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการออกแบบระบบมี 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของระบบและผลการประเมินระบบ

1.1 ผลการออกแบบระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยอาศัยแนวคิดของ Nevo (1983) Bryson et al. (2011) Greene (1988) Buasan (2007) ประกอบกับจากการศึกษาแนวทางการประเมินจากคณะกรรมการโรงเรียนเอกชน สมาคมโรงเรียนและวิทยาลัยแห่งนิวอิงแลนด์ (NEASC) โดยระบบการประเมินมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการประเมินมุ่งประเมินเพื่อเพิ่มประโยชน์ของผลการประเมินที่สอดคล้องกับบริบทและความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริงและมีความเชื่อถือได้

2) ผู้ประเมิน ประกอบด้วยบุคคล จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามตารางการสังเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นตัวแทนกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียสูงและมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่อหรือยกเลิกกิจกรรมสูง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มที่ 2 เป็นตัวแทนกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียสูงแต่มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่อหรือยกเลิกกิจกรรมต่ำ ได้แก่ ผู้ปกครอง นักเรียน กลุ่มที่ 3 เป็นตัวแทนกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่ำแต่มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่อหรือยกเลิกกิจกรรมสูง ได้แก่ กรรมการสถานศึกษา กลุ่มที่ 4 เป็นตัวแทนกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่ำและมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่อหรือยกเลิกกิจกรรมต่ำ ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์การอิสระ

2.2) ผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่ขึ้นทะเบียนกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จำนวน 3 ท่าน

3) วิธีการประเมิน

ขั้นที่ 1 การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโครงการ ซึ่งการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นสามารถใช้ปัจจัยต่อไปนี้ในการพิจารณาผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 4 กลุ่มข้างต้น

ขั้นที่ 2 ออกแบบการประเมิน เป็นการออกแบบระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่วิธีการ ข้อมูลสำหรับวิเคราะห์ความต้องการพื้นฐานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการประเมิน และกำหนดระดับการมีส่วนร่วม 6 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ร่วมให้ข้อมูล ได้แก่ นักเรียน ระดับที่ 2 ร่วมรับรายงานผลการประเมิน ได้แก่ ผู้ปกครอง ระดับที่ 3 ร่วมให้คำปรึกษา รับรายงานผลและรับฟังข้อมูลที่ได้มีผลต่อการประเมิน ระบุจุดที่เป็นปัญหาข้อแนะนำเพิ่มเติม ทำให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือ ได้แก่ ตัวแทนชุมชน ระดับที่ 4 ร่วมตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำข้อมูลไปใช้ในการประเมิน ได้แก่ กรรมการสถานศึกษา ระดับที่ 5 เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ มีโอกาสในการตัดสินใจประเมินเป็นเจ้าของผลการประเมิน ได้แก่ ครู ระดับที่ 6 เป็นผู้ที่มีอำนาจในการเสนอทางเลือกในการตัดสินใจ สนับสนุน อำนาจความสะดวกในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการประเมินและในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาขีดความสามารถโดยใช้การประเมินผล ได้แก่ ผู้อำนวยการ

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ข้อเสนอแนะในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางกลุ่มไม่สามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบได้อย่างเต็มที่ ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกของ

สมศ. ต้องแสดงบทบาทสมมติ นำข้อเสนอแนะไประบุในเมทริกซ์การสนับสนุนหรือคัดค้าน กับอำนาจในการตัดสินใจน้อย กับมาก เลือกกลุ่มสนับสนุนแบบจริงจัง

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำกลุ่มข้อเสนอแนะที่สนับสนุนมาก ไประบุในเมทริกซ์ความน่าสนใจของ ข้อเสนอแนะเทียบกับความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เลือกกลุ่มมีความน่าสนใจสูงและความสามารถของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียสูง ทำการวิเคราะห์สรุปแบบอุปนัย

ขั้นที่ 5 การจัดทำข้อเสนอแนะที่คำนึงถึงความสามารถและทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อให้ข้อเสนอแนะนั้น สามารถนำไปใช้ได้จริงสอดคล้องกับสภาพจริง สร้างเป็นกลยุทธ์ในการสนับสนุนและลดการต่อต้าน

4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ในแต่ละขั้นตอนมีเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานแตกต่างกัน โดยเครื่องมือที่ใช้ ในการประเมินสำหรับผู้ประเมินมีทั้งหมดจำนวน 7 ฉบับ

ฉบับที่ 1

คำชี้แจง ผู้ประเมินภายนอกร่วมกับผู้อำนวยการโรงเรียนกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

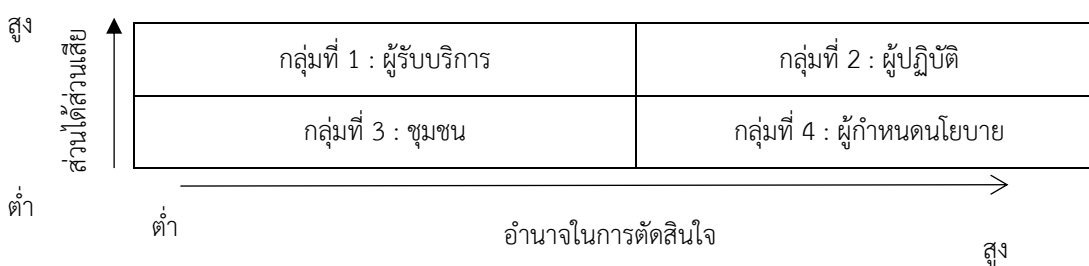


Figure 1 Matrix of comparison between stakeholders and power
เมทริกซ์การเปรียบเทียบระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับอำนาจ

ฉบับที่ 2

คำชี้แจง ระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับความต้องการและผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการศึกษาและความ ต้องการและผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษา

ส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา	ส่วนได้ส่วนเสียในการประเมิน
1. ต้องการได้อะไรจากการจัดการศึกษา และ/หรือ	1. ต้องการได้อะไรจากการประเมิน
2. ต้องการได้ผลลัพธ์อย่างไรจากการจัดการศึกษา	2. ต้องการได้ผลลัพธ์อย่างไรจากการประเมิน

Figure 2 Basic stakeholders needs analysis form

แบบการวิเคราะห์ความต้องการพื้นฐานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ฉบับที่ 3

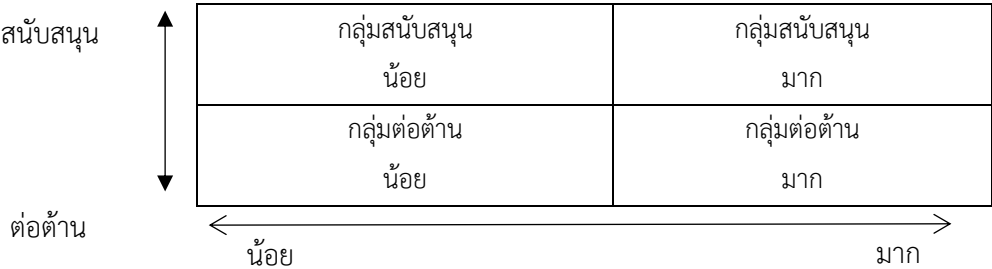
คำชี้แจง ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ระดับการมีส่วนร่วม	ความสัมพันธ์กับการประเมิน	ความสำคัญของผู้มีส่วนร่วมและ การใช้ประโยชน์	กลุ่มที่
ร่วมให้ข้อมูล	เป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ	ให้ข้อมูลที่จำเป็น	
ร่วมรับรายงาน	แจ้งความก้าวหน้าและผลการประเมิน	เผยแพร่ข้อค้นพบและสร้างการมีส่วนร่วม ในผลลัพธ์	
ร่วมให้คำปรึกษา	แจ้งและรับฟังข้อมูลที่ได้มีผลต่อการ ประเมิน	คาดการณ์ประเด็น ระบุจุดปัญหา แนะนำ เพิ่มความน่าเชื่อถือของการประเมิน	
เป็นผู้เกี่ยวข้องกับ กิจกรรม	ทำงานร่วมกันเพื่อให้แน่ใจว่าข้อกังวล ได้รับการพิจารณาและสะท้อนให้เห็น ตัวเลือกที่พิจารณา ตรวจสอบและแสดง ความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ นำข้อมูลไปใช้ในการประเมิน	ยืนยันความสำคัญความเหมาะสมและความ เป็นประโยชน์ของการประเมิน สนใจกับข้อ ค้นพบและสร้างความน่าเชื่อถือ	
เป็นผู้มีส่วนได้ส่วน เสียหลัก	ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ ให้โอกาส ในการตัดสินใจประเมิน	เป็นผู้ใช้หลัก มีส่วนได้ส่วนเสียสูง เป็น เจ้าของในการประเมิน	
เป็นผู้มีอำนาจในการ เสนอทางเลือกในการ ตัดสินใจ	เสนอทางเลือกในการตัดสินใจ สนับสนุน อำนวยความสะดวกในการดำเนินการ	พัฒนาขีดความสามารถโดยใช้การ ประเมินผลเพื่อสร้างความสามารถในการมี ส่วนร่วมในการประเมินและการปฏิบัติ	

Figure 3 Identifying the level of participation of stakeholders in each of the above groups
การระบุระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่มข้างต้น

ฉบับที่ 4

คำชี้แจง นำข้อเสนอแนะลงในตารางและให้แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นระดับการสนับสนุนหรือต่อต้านต่อข้อเสนอแนะ



นำคำตอบที่ได้จากการสังเคราะห์ในตารางเปรียบเทียบในมิติสนับสนุนและมิติการต่อต้าน

Figure 4 Matrix showing support for evaluation recommendations versus resistance recommendations
เมทริกซ์แสดงการสนับสนุนคำแนะนำการประเมินเทียบกับข้อเสนอแนะที่ต่อต้าน

ฉบับที่ 5

คำชี้แจง ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำข้อเสนอแนะ จากเครื่องมือฉบับที่ 4 โดยนำตัวเลขหน้าข้อมาระบุลงในตาราง

	ระดับความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อข้อเสนอแนะการประเมินผล	
ระดับการมีส่วนได้ส่วนเสีย	เป็นที่ชื่นชอบ	ต่อต้าน
สูง		
ต่ำ		

Figure 5 Stakeholders relationship map and bias towards assessment recommendations

แผนที่ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความโน้มเอียงต่อข้อเสนอแนะของการประเมิน

ฉบับที่ 6

คำชี้แจง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมิน ในตารางความสัมพันธ์ระหว่างความน่าสนใจกับความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยระบุเลขข้อจากตารางฉบับที่ 4

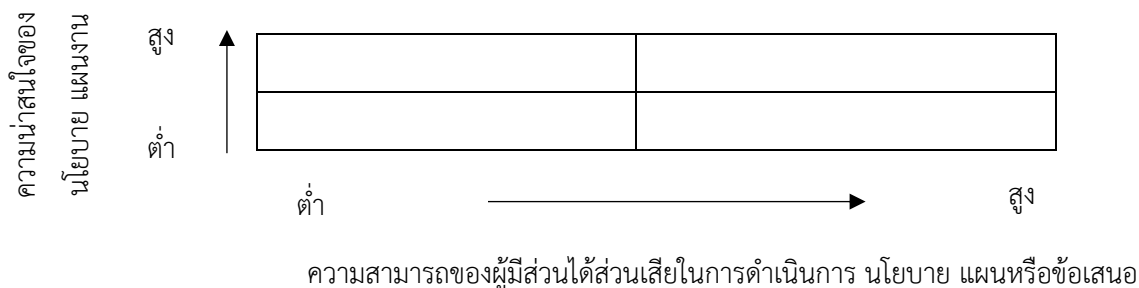


Figure 6 The attractiveness of the proposal relation to the capabilities of stakeholders

ความน่าสนใจของข้อเสนอแนะเทียบกับความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ฉบับที่ 7

คำชี้แจง ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนำข้อเสนอแนะระบุในตาราง

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ส่วนได้ส่วนเสีย	ทรัพยากร	แนวทางที่มีอิทธิพล	ความน่าจะเป็นของการมีส่วนร่วมและวิธีการ	อิทธิพลเป็นผลจากทรัพยากรและการมีส่วนร่วม	กลยุทธ์ที่สำคัญ	องค์ประกอบของแผนปฏิบัติการ
ผู้ที่สนับสนุน							
ผู้ที่ต่อต้าน							

Figure 7 Strategy development based on feedback

การพัฒนากลยุทธ์ตามข้อเสนอแนะ

1.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในด้านความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้องในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการทดลองและประเมินระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ผลการทดลองใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินประสิทธิภาพระบบด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล (Conclusion)

1. ผลการออกแบบระบบ พบว่า องค์ประกอบของระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย

1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมิน “มุ่งประเมินเพื่อเพิ่มประโยชน์ของผลการประเมินที่สอดคล้องกับบริบทและความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริงและมีความเชื่อถือได้” ซึ่งสอดคล้องกับ Buasan (2007) ที่ได้กล่าวว่าการประเมินอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake holders-based evaluation: SBE) เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่สนใจ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีมุมมองที่แตกต่างเกี่ยวกับสิ่งที่ จะทำการประเมิน ร่วมให้ข้อเสนอแนะประเด็นความต้องการ คำตอบ สิ่งที่จะประเมินและข้อมูลที่ต้องการ ข้อเสนอแนะที่ได้จะถูกนำไปใช้เพื่อการวางแผนและการจัดทำรายงาน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเกิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งอาจจะมีการเอนเอียงหรือไม่เป็นกลางอย่างแท้จริง ดังนั้นระบบที่ออกแบบขึ้นจึงมีเป้าหมายที่จะทำให้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินมีความน่าเชื่อถืออย่างสูงสุด จากการมีข้อมูลเพิ่มขึ้นจากการประเมินที่เป็นการใช้มาตรฐานกลางเดียวกัน

1.2 ผู้ประเมิน ประกอบด้วยบุคคล จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามตารางการสังเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วย 4 กลุ่ม จากการพิจารณาในมิติการมีส่วนได้ส่วนเสียและมิติอำนาจในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ Mark and Shotland (1985, p. 610) ที่ได้กำหนดแนวทางในการคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ในมิติของระดับการได้รับผลประโยชน์กับระดับอำนาจในการตัดสินใจ และ 2) ผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เพื่อให้มีผู้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่มีความเป็นกลาง และ Henry, Dickey, and Areson (1991) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบการติดตามผลทางการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ระบบการติดตามประเมินผล โดยทั่วไป เป็นวิธีการประเมินแบบ “จากบนลงล่าง” ซึ่งในเวอร์ชันนี้ใช้แนวทางของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาระบบการติดตามผลทางการศึกษา โดยระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ครู ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน และตัวแทนบุคลากรทางการศึกษา โดยให้ตัวแทนของกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าแนวคิดในการจำแนกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ใช้มิติในการได้รับผลประโยชน์กับอำนาจในการตัดสินใจ การจำแนกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 4 กลุ่ม ที่มีศักยภาพในการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการแตกต่างกัน ออกไปได้ครอบคลุมผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

1.3 วิธีการประเมิน การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโครงการ ทำให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทราบว่าตนเองอยู่ในกลุ่มไหน และผู้ประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ข้อเสนอแนะ ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางกลุ่มไม่สามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบได้อย่างเต็มที่ ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ต้องแสดงบทบาทสมมติ นำข้อเสนอแนะไประบุในเมทริกซ์การสนับสนุนหรือคัดค้าน กับอำนาจในการตัดสินใจน้อย กับมาก เลือกกลุ่มสนับสนุนแบบจริงจัง หลังจากนั้นจึงให้กระต่ายในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่มมาสรุปแบบอุปนัย กล่าวคือ ใช้แนวทางที่มีความคิดเห็นตรงกันจากแต่ละกลุ่ม มาสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาหลังจากนั้นจึงนำข้อเสนอแนะมาพิจารณาร่วมกับความสามารถในการดำเนินการกับความน่าเชื่อถือของข้อเสนอแนะ การประเมินในลักษณะนี้จะไม่เป็นการประเมินในลักษณะของการตัดสิน แต่จะเป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ Kanjanawasee (2009) ได้กล่าวว่า วิธีการประเมิน ควรเป็นกระบวนการที่ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมาย จัดกระทำให้บรรลุผลของการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมินได้อย่างถูกต้องหรือเหมาะสม เนื่องจากคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมินขึ้นอยู่กับบริบท วิธีการประเมินจึงควรมีลักษณะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท ตลอดจนเป็นที่เข้าใจและยอมรับได้ของผู้เกี่ยวข้อง

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน มีความสัมพันธ์กับวิธีการประเมิน เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษา โดยมีหลักการในการวิเคราะห์ตามหลักการของเมทริกซ์ (Matrix) ใน 2 มิติ ซึ่งสอดคล้องกับ Bryson et al. (2011) ที่ได้ใช้เครื่องมือที่เป็นหลักการของเมทริกซ์ใน 2 มิติ ในขั้นตอนของการประเมินอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเขาได้ระบุว่าเครื่องมือดังกล่าวมีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากและไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการได้มาซึ่งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียน ตั้งแต่เครื่องมือที่เป็นเมทริกซ์ในการแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียวิเคราะห์ เครื่องมือที่เป็นเมทริกซ์ในการพิจารณาแนวทางที่ประกอบด้วยแนวทางที่น่าสนใจกับความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเครื่องมือที่ช่วยในการกำหนดกลยุทธ์

1.5 ผลการหาประสิทธิภาพของระบบ พบว่า ประสิทธิภาพของระบบด้านความถูกต้องในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าระบบที่พัฒนาขึ้นได้มีการออกแบบโดยใช้เทคนิคที่สามารถทำให้ได้ข้อค้นพบและสารสนเทศที่เพียงพอต่อการพัฒนา รวมถึงระบบการประเมินสามารถปฏิบัติจากการระบุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ตรวจสอบความสำเร็จได้ ผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินสามารถดำเนินการตามหลักการประเมินได้ วิธีการประเมินมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเครื่องมือเก็บข้อมูลได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ ผู้ประเมิน วิธีการประเมิน และเครื่องมือสามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ Kanjanawasee (2009) ได้กล่าวว่า การประเมินเป็นกลไกแห่งการติดตาม กำกับ ตรวจสอบ เสนอแนะ รับรอง ดีคุณค่าประโยชน์ของการประเมิน หรือประกันคุณภาพของการประเมินเป็นการประเมินซ้อนประเมิน เนื่องจากการประเมินเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมของมนุษย์ การประเมินที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและพัฒนาสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิม

2. ผลการทดลองและประเมินระบบการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามแนวคิดการประเมินโดยอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ผลการทดลองใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินประสิทธิภาพระบบด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ Worain (2006)

ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ากระบวนการพัฒนาระบบและรูปแบบได้อาศัยกระบวนการวิจัยในการดำเนินงานสร้าง ตรวจสอบ ประเมิน และปรับปรุงคุณภาพระบบอย่างมีระบบระเบียบ และแบบแผนที่ชัดเจน จึงทำให้ผู้ใช้นวัตกรรมสามารถใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์เป็นอย่างมากจากการนำผลที่ได้จากระบบที่พัฒนาขึ้น ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้ตรงกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (Recommendations)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอต่อสถานศึกษา 1) ควรมีการสำรวจความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่มในภาพรวมไม่เฉพาะแต่ตัวแทน และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อจัดกลุ่มความต้องการและความคาดหวังก่อนการประเมินเพื่อให้เกิดการประหยัดต่อเวลาแยกเป็นแต่ละระดับ 2) ควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการให้ได้มาซึ่งข้อมูลความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่ม 3) ควรมีการประเมินคุณภาพภายในแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. ข้อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด 1) ควรมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) ควรมีการส่งเสริมนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายใต้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินคุณภาพแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดทำหลักสูตรผู้ประเมินคุณภาพภายนอกแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน เนื่องจากต้องมีความสามารถเฉพาะในการประเมิน เช่น การใช้เมทริกซ์ในการจัดทำข้อเสนอแนะที่นำไปสู่กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2. ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการจัดทำฐานข้อมูลความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนเพื่อประกอบการประเมินคุณภาพแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

References

- Bryson, J. M., Patton, M. Q., & Bowman, R. A. (2011). Working with evaluation stakeholders: A rationale, step-wise approach and toolkit. *Evaluation and Program Planning*, 34(1), 1-12.
- Buasan, R. (2007). *Direction and Area of evaluation* [In Thai]. Chulalongkorn University.

- Bureau of Education Testing. (2018). *Guidelines for Assessing Quality According to Early Childhood Education Standards, Basic Education and Special Education Center* [In Thai]. The Agricultural Cooperative Federation of Thailand.
- Greene, J. C. (1988). Stakeholder participatory and utilization in program evaluation. *Educational review*, 12(2), 91-116.
- Henry, G. T., Dickey, K. C., & Areson, J. C. (1991). Stakeholder participation in educational performance monitoring systems. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 13(2), 177-188.
- Kanjanawasee, S. (2009). *Evaluation Theories* [In Thai]. Office of Policy and Planning.
- Lapanachokdee, W. (2018). Factors affecting quality levels and quality development of basic educational institutions based on three external quality assessment rounds of Office of National Education Education Standards and Quality Assessment (ONESQA) [In Thai]. 14(1), 350-381.
- Mark, M. M., & Shotland, R. L. (1985). Stakeholder-based evaluation and value judgments. *Evaluation Review*, 9(5), 605-626. <https://doi.org/10.1177/0193841X8500900504>
- National Reform Steering Assembly. (2016). *Report of the National Education Reform Steering Committee on the Urgent Reform Plan to Address Internal Education Quality Assurance and External Education Quality Assessment Issues* [In Thai]. The Secretariat of The House of Representatives.
- Nevo, D. (1983). The conceptualization of Education Evaluation: An analytical Review of the Literature. *Review of Education Research*, 53(3), 117-128.
- Oattharawiwat, W., & Na-soontorn, T. (2012). Problems and guidelines of educational quality assurance in primary school sikhio district nakhon ratchasima province [In Thai]. *Journal of Education Khon Kaen University (Graduate Studies Research)*, 6(1), 127-133.
- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Guidelines for Screening Schools Located in Special Geographic Areas (Highland Mountain Schools in Remote Areas)* [In Thai]. Office of Policy and Planning.
- Worain, C. (2006). *A Development of Quality Assurance Model in Primary Schools: An Empowerment Evaluation Approach* [In Thai] [Unpublished doctoral dissertation]. Srinakharinwirot University.